

Типологічна специфіка артбуку як особливого виду книжкового контенту

А. В. Бідун

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Corresponding author. E-mail: a.jabluchko@gmail.com

Paper received 02.02.19; Accepted for publication 10.02.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-192VII32-14>

Анотація. Розглянуто ключові підходи в розумінні нетрадиційних книжкових продуктів – артбуків. З'ясовано найпоширеніші критерії їх розрізнення. Проаналізовано найуживаніші поняття на позначення артбуків, у результаті чого виявлено хиби термінологічної матриці, в якій відсутнє чітке розуміння видань цього типологічного сегменту. Виявлено найбільш вдалі поняття, що окреслюють сутнісні, ключові характеристики й функції артбуків, а також лексичні словосполучення, які попри широке застосування в науковому й медійному дискурсах не сприяють вичерпному окресленню й розумінню таких видань.

Ключові слова: артбук, книга художника, artist's book, мистецька книга, книга артистична.

Вступ. Домінуванням у медійному середовищі візуально-образних акцентів, що позбавляє текстоцентричну парадигму монопольності на користь парадигми візуальної, все більше привертає увагу до книг, які відрізняються від масової книжкової продукції структурною унікальністю. Найрізноманітніші видання навіть із мінімальними відмінностями від канонічних зразків усе частіше іменують артбуками, рідше – мистецькими, авторськими, візуальними книгами, книгами художника тощо. «Епоха масового тиражування візуальних образів, абсолютної демократизації їх виробництва і споживання» [1] і зумовлений цим «нарративний поворот» [2] вносять корективи в систему книгтворення й функціонування книги, в означенні якої доречний термін М. Куфаєва «процес книги». Розуміння сутності й природи артбуків головними суб'єктами їх творення відіграє ключову роль у генеруванні специфічного контенту таких видань. На перехресті різноманітних розумінь специфіки артбуків у фаховому середовищі й різнотлумачень їхніх сутнісних ознак у науці визріває потреба з'ясувати типологічну специфіку й окреслити типологічну систему (з відповідною їй терміносистемою) артбуку як особливого виду книжкового видання.

Короткий огляд публікацій із теми. Напрацювання зарубіжних дослідників засвідчують постійний інтерес до різних аспектів створення, функціонування й осмислення артбуків (artbook, art books, artist book, artist's book). Цінні роботи Дж. Дракер, П. Верхеєна, важливі міркування причетних до виготовлення й промоції таких книг А. Лоренц, М. Рід, Д. Келма, Н. Перлоф, Б. Танненбаум. Усебічне осмислення матеріальної природи артбуків, їх змістово-сміслового потенціалу є в працях польських теоретиків і практиків К. Базарник, П. Бернацького, Я. Трізно, Т. Вільманського та Дж. Вишневської-Доманської (książka artystyczna), а також російських – М. Погарського, Н. Селіванова, В. Мішина. В Україні різнопомітний слід на цьому полі залишили Г. Листвак, О. Копецька, К. Загорська, С. Підпригора, М. Скиба. Найґрунтовнішим є дорожок Г. Листвак, яка, вивчаючи «книгу художника» в контексті загальної системи діяльності видавництва, порушила питання нерегламентованості видавничих практик, застосованих до нішевої продукції. Пізнавально-прикладну цінність має інформація в особистих

блоггах видавців, інтерв'ю на фахових медіа-платформах, де вирізняються оригінальністю міркування П. Гудімова, К. Кожем'яки та ін.

Мета. З'ясувати типологічні характеристики видань, спозиціонованих як артбуки, для формування їхньої типологічної системи.

Методи. Спостереження й аналіз допомогли виявити найпоширеніші в науковому і медійних дискурсах поняття, які використовують на позначення артбуків і подібних до них видань. За допомогою індуктивного методу з'ясовано ключові типологічні й сутнісні характеристики артбуків і видань, типологічно схожих і відмінних від них. Завдяки методу узагальнення зафіксовано терміни, що функціонують як лексичні новотвори й ускладнюють типологічну й поняттєву системи. Виокремлено поняття, які в конкретних випадках можуть бути використані на позначення видань, що репрезентують видову різноманітність артбуків.

Результати та їх обговорення. У теоретичній площині важливе впорядкування термінологічної матриці, яка наразі засвідчує дефінітивний різнобій в тлумаченні базових понять, які виявляють розуміння специфіки артбуків і їхнього місця в системі видавничої продукції. «Артбук», «арткнига», «книга художника», «авторська книга», «мистецька книга», «візуальна книга» – найуживаніші поняття-відповідники іншомовним «art book», «artist's book» «livre d'artiste» і «livre de peintre». В останні роки на видавничому полі засвітилося поняття «книга артистична». Виражаючи різні семантику й обсяг значень, вони фігурують як синонімічні, а іноді хаотично підмінюють одне одного. Напрацювання українських дослідників засвідчують не завжди успішні термінологічні пошуки, а в зарубіжній практиці функціонує відносно сформоване ядро понять.

Панорама тлумачень поняття «артбук» – дуже строката, що зумовлено не тільки їхнім видовим різноманіттям, а й неготовністю науковців і практиків сформулювати єдиновичерпне поняття (термін, терміносистему), про що вони зауважують у своїх працях.

Багатоваріантність підходів в осмисленні, а отже – й проектуванні видань, спозиціонованих як «артбуки», закорінена й у взаємопроникненні іншомовних лексем у мовну тканину, некритичному застосуванні

цього поняття на означення сутнісно різних об'єктів. Частка «art», що закріпилася в слов'янських мовах із англійської, у понятті «art book» апелює до мистецтва і конкретного виду видань: «книга, що стосується мистецтва, зокрема книги, що містять друковані репродукції творів мистецтва» [3], що відсилає до «livre d'artiste» як окремого виду видань і підтверджує думки науковців про їхню неоднаковість із «книгою художника». Різноманітність поняття («артбук», «артбук», «art book», «artbook») є предметом лінгвістичних студій, в нашому контексті важливо, що в зарубіжжі артбуки розуміють як книги про мистецтво [4], «альбом із мистецтва» [5, с. 15], «вид живописної довідки, книги про творчість художника, а іноді й особисте життя» [23]. В українському науковому дискурсі таку думку підтримують О. Копецька, за словами якої «артбуки можуть задовільняти різні запити, сприйматися і як мистецькі творіння, і як видавничі продукції» [6], С. Підпригора в одному із запропонованих значень переконує, що артбук – «те ж саме, що й мистецький альбом» [7], Г. Листвак – розуміючи його як альбом графіки [8].

Деякі дослідники – В. Барвенко [9], С. Підпригора [7], Н. Полянчук [10], артбуками називають «книгу художника» та її відповідник французькою «livre d'artiste», цим самим стираючи типологічні й сутнісні відмінності, адже «книга художника» за визначенням М. Погарського – це «специфічна форма інтелектуальної практики, універсальний канал альтернативних методів комунікації, поліфункціональний інструмент для комплексного художнього висловлювання, багаторівнева платформа для тотального арт-синтезу» [5, с. 7]. Погляд на «книгу художника» як на тип книги, що синтезує принципово різний за природою й способом опрацювання контент, і лише частково апелює до видавничих практик (імітація книжкових форм, використання відповідних матеріалів чи графічно-художніх елементів) підтримують Дж. Дракер, Д. Келм, Дж. Вишнеvsька-Доманська, А. Лоренц. Однак не спростована дотепер думка, що «книга художника» – різновид нетрадиційного, унікального видавничого продукту. За визначенням Г. Листвак – це «унікальне комплексне видання, створене митцем (чи за його участі), що пройшло всі/деякі етапи редакційно-видавничого опрацювання, є новаторське з точки зору книжкового мистецтва і має художнє, пізнавальне, освітнє або інше значення» [11], а О. Грищенко пропонує розглядати «книгу художника» як «цільний художній об'єкт, де автор перетворює вербальний текст у візуальний за допомогою розробки оригінальної книжкової конструкції, стилістичних характеристик зображення та техніки виконання» [12, с. 90]. Фахівці із поняттєтворення та дефініювання понять без особливих старань знайдуть у цих тлумаченнях багато чорних ниток на білому тлі, відіславши їхніх авторів до базових вимог формальної логіки. Анулюють підстави безоглядно ототожнювати артбуки, «книгу художника» і «livre d'artiste» їхні неспівмірні типологічні ознаки.

Американська дослідниця, як і П. Верхеєн, М. Погарський і В. Мішин, зосереджується на терміні «книга художника» («artist's book») з його французьким відповідником «livre d'artiste» [13]. Визнаючи

найважливішим формальний (матеріальний) критерій, вона переконує, що «книга художника» – це завжди експериментальне, авангардне, випереджальне осмислення книжкової форми, яку художник (митець) використовує для підсилення й концептуалізації змісту, смислів. Завдяки ретроспективному аналізу «livre d'artiste» Дж. Дракер виявляє ключові відмінності видання цього типу. По-перше, «livre d'artiste» виникли не як творчий жест, а як видавничі бізнес-ідея (бачення редактора), завдяки якій було розроблено модель розкішних видань про митців і мистецтво (аналог сучасних подарункових мистецьких видань). По-друге, «livre d'artiste» стали частиною видавничої індустрії, у той час як «книги художника» – особисті проекти художників, друкарень тощо. І по-третє, «книги художника» експлуатують форму й матеріали як вияв творчого задуму, ідеї, а не просто як засіб їх відтворення.

«Не існує конкретних критеріїв для визначення того, що таке «книга художника», але існує багато критеріїв для визначення того, чим вона не є, або що вона приймає, або від чого вона відрізняється» [13], – розмірковує Дж. Дракер, вирізняючи видання за ключовими, на її погляд, критеріями для «книги художника»: унікальність (семантична єдність змісту й форми), формальне рішення (оригінальність; поєднання ручної роботи і видавничих технологій; використання, трансформація або нехтування традиційною книжковою формою), авторство (здебільшого одноосібне), а також незалежність від комерційних мотивів й обмежень. Солідарні з думкою Дж. Дракер у цьому Б. Танненбаум, переконуючи, що ««книга художника» – як і будь-який інший об'єкт мистецтва, існує у фізичному світі як злиття специфічне, унікальне за формою і змістом» [14], А. Лоренц, визначаючи її як «змішані медіа» [15], М. Погарський, у якого «книга художника» – «інструмент тотального синтезу мистецтва» [5, с. 22], де «зміст і форма рівноцінні» [16].

На перший погляд, слушні пропозиції української дослідниці Г. Листвак враховувати фаховість автора (такої думки і К. Копистинська [17]) та походження контенту (первинне, вторинне за формою або змістом) як критерії, що можуть стати типологічною характеристикою «книги художника» [11], проте ця інформація не потрапляє у випускні відомості, якщо вони там узагалі є. Вказує Г. Листвак і на переважання в поглядах дослідників типологічних критеріїв, що більше стосуються форми втілення «книги художника», а не її змісту [11], проте змістовий аспект усе ж не знівельований. Підтверджує це дискусія, розпочата П. Верхеєном ще в 1998 році, до якої долучилося майже вісімдесят теоретиків і практиків книжкової справи, зокрема й дотичних до артбуків. «Книга художника» – це «гармонійне поєднання дизайну, форми, контенту (змісту) і контексту», – стверджує Д. Бейрд, а П. Верхеєн резюмує, що важливо і варто розрізняти книгу з високою видавничою культурою, «книгу художника» і «livre d'artiste». Він переконує у важливості «книжкового» (bookness) аспекту – ядра змісту, сенсів, який оживляє, зміцнює, розширює конотативний простір візуального втілення книги [17], що одночасно засвідчує гнучкість роботи з формою та зв'язок із книгою й книжковою сферою, на

відміну від арт-об'єктів, що використовують книги (навіть традиційні) як основу чи доповнення ідеї, перформативного акту тощо, розриваючи цей зв'язок. Тому поняття «книжковий ленд-арт», «книжкова скульптура», «книга-скульптура» тощо опиняються поза термінологічною системою, що описує поняття арт-бук.

Цікавим критерієм розрізнення «книги художника» від будь-яких типологічно схожих видань зауважує К. Загорська – є аматорство як прийом, аргумент, «підкреслено дилетантський вигляд», що стає творчим жестом й актом розкутого творчого самовияву, а не свідченням непрофесійності чи зневажливого ставлення до твору, книги і мистецтва [18, с. 6]. Артбуки ж тяжіють до мистецької довершеності як однієї з характерних ознак і функцій (вплив на естетику простору й естетичне чуття читача).

Закцентований критерій авторства (відсутності в процесі книготворення видавництва), очевидно, сприяв появі лексичного витвору «авторська книга», яким позначають і артбуки, і «книгу художника», і навіть традиційні видання тоді, коли весь контент або значна його частина виконана одноосібно. Майже кожна книга неможлива без автора (зазначеного або ні), тож це ніяк не гарантує концептуальності й мистецької цінності книги, що є імперативом для артбуку чи книги художника. Поняття «авторська книга», яке ставлять у синонімічний ряд із «артбуком» і «книгою художника» – дещо надумана лексична конструкція, що ставить в один ряд об'єкт (книгу), її концептуально-сміслову джерело та одну із сутнісних характеристик (авторство). Для цієї та її подібних ситуації доречне судження К. Загорської, що кожне із цих поширених понять не тільки «називає несхожі мистецько-культурні феномени чи течії, а зовсім різні явища» навіть із хронологічного погляду [18, с. 4].

Є неспростовні підстави розрізнити поняття: «книга художника» – мистецький твір, виконаний митцем одноосібно (рідше в співавторстві), який синтезує різний за природою контент, матеріали й підходи до їх опрацювання, використовуючи, апелює до книжкової форми, в результаті чого виникає нероздільна змістово-смілова, естетична й ціннісна єдність авторської ідеї; «*Livre d'artiste*» – різновид мистецьких видань, що виник як видавничий проект (Франція, початок ХХ ст.) і спосіб популяризації непересічного контенту про мистецтво, для яких характерне поєднання ручної роботи й видавничих технологій, великих форматів і дорогих матеріалів.

Демаркаційну лінію між «книгою художника», «*livre d'artiste*», артбуком і бук-артом проводить М. Погарський: «Книга художника – це, насамперед, інструмент для комплексного художнього висловлювання», «інструмент художнього жесту», «це завжди – витвір мистецтва» [5, с. 7].

Непослідовні в судженнях представники нового покоління дослідників – Н. Селіванов, С. Підпригора, які обґрунтовують важливість розрізнення понять «*livre d'artiste*» і «книга художника», а наприкінці зводять їх під один знаменник. Не боячись термінологічної плутанини, Н. Селіванов, наприклад, вирізняє в окрему категорію «футуристичні» (як і А. Білик [19, с. 19]), «нео-футуристичні» та «гіперк-

ниги» [20], маючи на увазі «книгу художника» або книгу, створену футуристами чи їхніми послідовниками, серед яких можуть бути й артбуки. Це виявляє розмитість погляду на книжковий контент і спосіб його представлення. Не вбереглася від поняттяєвих самозаперечень і С. Підпригора, яка спершу переконуює в необхідності «розрізнити «книги художника», що відносяться до сфери образотворчого мистецтва, та книги, що належать до простору літератури», звизивши, крім того, фокус уваги до одного виду мистецтва, а у висновках – ототожнює поняття «артбук» і «книга художника»: визначає артбук як «різновид «книги художника», витвір мистецтва, де зберігається форма книги, однак домінує візуальна складова, а буква, слово, текст перетворюється на образ». У спробі зафіксувати семантичні межі поняття «артбук» – редукує його до літературних жанрів – «синкретичний жанр експериментальної прози» [7], не кажучи вже про відкидання дуже сприятливої для творення артбуків поезії (візуальна, конкретна тощо). Не надає стрункості термінологічній матриці й запропоноване Л. Тишковим поняття «метакнига» на позначення «книги художника», яку він розуміє позбавленою сенсу річчю в собі [20].

Ознаки артбуку можна побачити в оригінальних рішеннях дитячих видань (книжки-іграшки, книжки-конструктори, поп-ап книги) і навіть традиційних масових (вклеєні в блок інші матеріали; вставлені вкладиші, які є змога розгортати, сприймати і використовувати автономно від тексту й книги; нетипові матеріали для декорування). Тому у певних конкретних випадках їх можна визначати як артбуки. Розширення видового різноманіття артбуків і типологічно схожих на них видань відбувається постійно, бо їхнє проектування й створення не регламентоване освітньою підготовкою автора, а також досвідом, місцем і технологією виготовлення, вибором тем і матеріалів. Зважати потрібно і на поширену практику довільного типологічного окреслення видань автором і видавцем, продукування квазіжанрів, що ускладнює чітку диференціацію видань на артбуки й видання, що мають лише одну з їхніх ознак. Зрештою, не всі «книги художника», створені художником, можна вважати такими. Вирішальне значення має не обраний (вдало чи ні) тип видання, не наявність у автора професійної атрибутики, а сутність книги – концепція і спосіб її реалізації.

Про артбук як мистецьку книгу «що має оригінальну форму та інформаційно-сміслову, ізографічне наповнення, візуалізує креативність автора, виходить у світ невеликими накладками» веде мову О. Копецька, роздивляючись його як витвір-інсталяцію, видавничий продукт і як експеримент (артефакт) [6]. Обрані критерії (форма і наклад) дають підстави міркувати про концептуальну близькість авторки до засад дослідників в розрізненні продуктів, що мають схожі ознаки з «книгою художника»: «схожі на книги об'єкти» («book-like objects»), книжкові скульптури («book sculpture») у Дж. Дракер, «просто книги» («just-book»), «книги-роботи» («work-book») у К. Філпота і Я. Трізно [22], «бук арт» («book art») у Ч. Хілл [23], об'єкти, що мають форму книги («book-shaped object») у П. Верхеєна [18]. Усі ці книги не тільки

відрізняються просторовими характеристиками, а й натякають на ще один критерій, який, на думку дослідників [14; 15; 16; 18; 24], відрізняє «книгу художника» від «livre d'artiste» і будь-якої іншої книги з високою культурою видання, – інтерактивність. Різною може бути міра задіяння читача – він може брати участь в її творенні [24] і спостерігати за «книжкою-перформансом» («performance book»), яка може перетворюватися самостійно – танути, розтікатися тощо.

Розгалуженість і несистемність об'єктів і поняттєвих одиниць можуть критися в недостатньому осмисленні змістово-смыслового потенціалу й функцій візуальних елементів, які в артбуках, «книгах художника», графічних романах, коміксах, виммельбухах, книжках-картинках і традиційних ілюстрованих книгах тощо – рівнозначні тексту. Пояснює це спорадичну появу в зарубіжному науковому контексті поняття «візуальна книга» («visual book»), яким позначають книги, що складаються виключно чи більшою мірою з художньо-графічних семантичних одиниць [25] або «особливу інтерпретацію електронної книги, яка базується головним чином на візуальних аспектах книги реальної, її фізичних особливостях, таких як розміри, товщина, форма сторінки та загальний стиль дизайну» [26]. Для порівняння – українська наука поняття «візуальна книга» майже не фіксує – тільки Н. Андрейчук [27] використовує його як синонім поняття «артбук», не наводячи дефініції жодного з них. Загалом, у медіадискурсі поняття «візуальна книга» з'явилося кілька років тому й було легко підхоплене журналістами, книжковими експертами й видавцями. «Візуальними книгами» вважають художні альбоми, каталоги, артбуки, комікси та книги про мистецтво, а також тексти художньої літератури та нон-фікшн, у оформленні яких ілюстрації вносять додатковий змістовий контекст [28]. Конотативний потенціал ілюстрації є дещо розмитим і хитким критерієм для виокремлення окремого типу видань, адже, візуальні елементи в будь-якій книзі виконують змістово-смыслову й (чи) естетичну функції; візуальність – базова характеристика, сутнісна властивість будь-якої книги, адже всі іконографічні елементи, в тому числі й шрифт, працюють як візуальна пляма, знак, що має змістово-смыслову значення й потенціал; «візуальність» стосується способу й характеру опрацювання читачем контенту, на що слушно вказує О. Харитоненко [29]. Оперування цим поняттям ускладнює орієнтування агентів книги й читачів (споживачів) у типологічній ієрархії артбуків і подібних до них видань. Недозволені згідно з ДСТУ 3017:2015 і терміни-синоніми «образотворча продукція», «графічне видання» й «друкована графіка» [30].

Тенденційним стало використання поняття «артбук» на позначення мистецьких видань. Щодо цього О. Харитоненко зауважує, що відсутні в попередньому й чинному галузевих стандартах такі види видань як «мистецькі», які, на її думку «забезпечують потреби мистецької сфери діяльності людини» [29], позначати поняттям «образотворче видання» – недоречно через підсвідоме ідентифікування читачем «образотворчого» як того, що стосується мистецтва або помистецьки виконаного. Для унормування терміносистеми вона пропонує варіанти «зображальне видання»

або «видання із зображеннями» як такі, в основі яких – не текст, а зображення. Очевидно, їх використання допомогло б уникнути поширених нині авторських і видавничих імпровізацій у процесі типологічного і жанрового визначення, найпоширенішими варіантами яких є «графічний роман», «книжка-картинка», «безсловесна книжка» («wordless book»), виммельбух тощо. Найвнішній у книзі ілюстративного матеріалу, часткове або цілковите домінування такого контенту – не завжди є підставою називати такі книги артбуками.

Семантичний спектр лексеми «мистецький» наводить на міркування, що мистецькими виданнями можна вважати книги, які відображають дійсність у художніх образах і (або) стосуються об'єктів, явищ, персон і персоналій мистецтва; майстерно виконані книги, що становлять особливу цінність як об'єкт мистецтва (автором може бути митець).

Цікаве для дискусії й формування типологічної і термінологічної систем – міркування О. Харитоненко про потребу в зазначенні у фахових стандартах видань, які є різновидами творів мистецтва (в тому числі й друкарського), а не виданнями в традиційному розумінні [29]. Спираючись на формальний (матеріальний) і технологічний критерії, а також розуміння «книги художника» й артбуку як особливого контенту, які є не творами про мистецтво, а витворами мистецтва, – це підводить до потреби визначення понять, якими давно послуговуються і науковці, і практики.

Прояснює феноменологічні особливості й апелює до визначених науковцями типологічних ознак книг із синкретичним контентом поняття «książka artystyczna», що в перекладі – «книга з мистецтва», «книга про мистецтво», «книжка художника». Найближче, на наш погляд, до тлумачення артбука є майже синонімічне поняття «книга артистична» – книга як мистецький витвір (семантичне апелювання до поширеного в недалекому минулому узагальненого тлумачення митця як «артиста»). Це поняття семантично гнучке, враховує експерименти з формою й матеріалами конструкції книги, усуває категоричність належності автора до конкретної професії, апелює до симбіозу ідеї, форми й інших компонентів, задіяних в її створенні. Смыслові виміри понять «книга художника» й артбука як «книги артистичної» здебільшого не накладаються.

Очевидно, є резон поняттям «артбук» («арт-книга», «книга артистична») позначати всю сукупність книжкових видань, які за сутнісними параметрами не відповідають жодній позиції в стандартизованій типологічній системі, оскільки вони більше є результатом розкованої творчої думки, ніж технологічної дисциплінованості. Базовими їх домінантами можуть бути нетрадиційні матеріали, незвична форма матеріальної конструкції («індустріальна не технологічність»), надоригінальні художні й дизайнерські рішення. Їхні ключові функції – інноваційна, креативна. Ілюстровані мистецькі видання – поза цією категорією. Сучасний артбук – не книга, контент якої відображає витвори мистецтва, а книга – мистецький витвір незвичної форми. За такого мислення «книга художника» в об'єктно-пояснювальному аспекті за певних умов (художник одноосібно створив артбук) є елементом системи.

Застосовувати це поняття на її означення не вистачає підстав.

Артбук як мистецька книга («книга артистична») відкриває можливості всім учасникам її створення виходити за межі звичних для традиційної (типологічно внормованої) книги систем проєктивного мислення, конструктивних рішень, а також використовувати різноманітні технології роботи з елементами контенту.

Висновки. Стрімка переорієнтація з текстового наративу на візуальний впливає на сучасні мистецькі й видавничі практики, взаємопов'язані історично. Змінюється підхід до проєктування традиційних книг, з'являються в чомусь типологічно схожі або зовсім відмінні продукти – артбуки, «книги художника», мистецькі книги. Об'єктно-поняттєвий апарат на їх ідентифікування, окреслення сутнісних та смислових

меж – невпорядкований. У результаті цього відбувається ототожнення різних за сутнісними, функціональними й навіть ціннісними характеристиками об'єктів, що більшою чи меншою мірою схожі на книги (різновиди бук-арту, мистецькі книги й «книги художника»).

Поняттям «артбук», вочевидь, варто позначати всю сукупність книжкових видань, які виходять за межі стандартів, пропонують принципово новий погляд на книгу як явище, якому властива пластичність форм і змісту для передачі певної інформації, ідеї, смислів і сенсів.

Запропонований погляд на артбуки як «книгу артистичну» може допомогти уникнути неточностей у позиціонуванні різних видавничих проєктів, а також вказати на їхні ключові характеристики суб'єктам, зайнятих їхнім створенням і промоцією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лехциер В. Л. Нарративный поворот и актуальность нарративного разума [Электронный источник] // Международный журнал исследований культуры. – 2013. – № 1(10). – С.7. – Режим доступа : [https://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/01_2013/IJ_CR_01\(10\)_2013_Lekhtsier_1.pdf](https://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/01_2013/IJ_CR_01(10)_2013_Lekhtsier_1.pdf)
2. Kreiswirth M. Trusting the Tale: the Narrativist Turn in the Human Sciences // New Literary History. – 1992. – Vol. 23. № 3. – p. 630.
3. Art book // Oxford Living Dictionary [Electronic source]. – Access at : https://en.oxforddictionaries.com/definition/art_book
4. Tan-Delli Cicchi A. Getting Closer To the Art Book // White Fungus [Electronic source]. – Access at : <https://www.whitefungus.com/getting-closer-art-book>
5. Погарский М. В. Книга художника [+] идеология, философия, структура, классификация, технология, параллели, пересечения, история. – М., б. и., 2015. – 416 с.
6. Копецька О. Артбук як різновид нішевих видань // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т.55. – С. 66–69. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_55_14
7. Підпригора С. Артбук у просторі літератури: художні особливості // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2018. – №10. – С. 44–50. – Режим доступа : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/21692/1/Svitlana%20Pidopryhora.pdf>
8. Листвак Г. «Книга художника»: термінологічні труднощі [Електронне джерело]. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dialog_2012_15_18
9. Барвенко В. «Арт бук» как полигон для творческих экспериментов студентов-дизайнеров // Міжвідомчий науково-технічний збірник «Технічна естетика і дизайн». – 2012. – Вип. 90. – С. 156–164.
10. Полянчук Н. Арт-бук, или Когда читать не обязательно [Электронный источник]. – Режим доступа : <http://www.pogarsky.ru/cgi-bin/foremanel.pl?mod=books&a=books&id=202>
11. Листвак Г. «Книга художника»: проблеми видавничої типології [Електронне джерело]. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Innbyivs_2012_4_17
12. Грищенко О. Книга художника як творчий метод у навчальному процесі / Українська академія мистецтва. – 2015. – №. 24. – С. 90–98.
13. Drucker J. The Artist's Book-As Idea and Form [Electronic source]. – Access at : <http://www.arts.ucsb.edu/faculty/reese/classes/artistsbooks/Johanna%20Drucker,%20TCofAB,%20Chpt.%201.pdf>
14. Tannenbaum V. What Is a Book Artist or an Art Book? [Electronic source]. – Access at : <http://www.milpedras.com/en/noticias/53/what-is-a-book-artist-or-an-art-book/>
15. Lorenz A. Artist's Books – For Lack of a Better Name [Electronic source]. – Access at : <http://www.angelalorenzartistsbooks.com/whatis.htm>
16. Погарский М. Книга художника как основа новой парадигмы культуры [Электронный источник]. – Режим доступа : <https://syg.ma/@mikhail-pogarskii/kniga-khudozhnika-kak-osnova-novoi-paradigmy-kultury>
17. Verheyen P. Definition of The Artist's Book; What Is a Book; BSO's (Book Shaped Objects); Art vs. Craft [Electronic source]. – Access at : <http://www.philobiblon.com/whatisabook.shtml>
18. Загорська К. Книжковий обід 07/08 Book Lunch. Каталог виставки. – К., 2008. – 52 с.
19. Билык А. Нетрадиционная книга как художественный артефакт культуры начала XX века // Вісник Маріупольського державного університету. – 2016. – №24. – С. 19–24.
20. Селиванов Н. О книге художника и не только... [Электронный источник]. – Режим доступа : <http://www.pogarsky.ru/cgi-bin/foremanel.pl?mod=pages&id=278>
21. Тишков Л. Метакниги-мембраны [Электронный источник]. – Режим доступа : <http://www.pogarsky.ru/cgi-bin/foremanel.pl?mod=pages&id=281>
22. Tryzno J. Kodeks I książka artystyczna // Book Art Museum [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu : <http://www.book.art.pl/index.php/biblioteka-ok>
23. Hill Ch. Types of Books With Pictures // Great Story Book [Electronic source]. – Access at : <http://greatstorybook.com/picture-book-types/>
24. Bernacki P. Książka artystyczna // Book Art Museum [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu : <http://www.book.art.pl/index.php/biblioteka-ok>
25. Smith A. K. Structure of the Visual Book. – Keith a Smith Books, 2003. – 432 p.
26. Crestani F., Landoni M., Melucci M. Appearance and functionality of electronic books // ResearchGate [Electronic source]. – Access at : https://www.researchgate.net/publication/226524868_Appearance_and_functionality_of_electronic_books
27. Андрейчук Н. Культурний семіозис: до поняття візуальної книги // Філологічні студії [Електронне джерело]. – Режим доступа : <http://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/173/164#.XFGittIzbDd>

28. Українська візуальна книга // Мистецький Арсенал [Електронне джерело]. – <https://artarsenal.in.ua/uk/knyzhkovyi-arsenal/year-2017/proekt/ukrayinska-vizualna-knyga/>
29. Харитоненко О. Оновлений ДСТУ 3017 «Видання. Основні види. Терміни та визначення»: досягнення і відкриті питання [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13508/1/Kharytonenko%20E..PDF>
30. ДСТУ 3017:2015 "Видання. Основні види. Терміни та визначення понять" [Електронне джерело]. – Режим доступу : http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf

REFERENCES

- Lekhtsyer V. L. Narrative turn and actuality of narrative mind // International Journal of Cultural Researchers [Electronic source]. – Access at : [https://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/01_2013/IJCR_01\(10\)_2013_Lekhtsier_1.pdf](https://www.culturalresearch.ru/files/open_issues/01_2013/IJCR_01(10)_2013_Lekhtsier_1.pdf)
- Poharskyi M. V. Artist's Book [+] ideology, philosophy, structure, classification, technology, parallels, intersection, history. – M., 2015. – 416 p.
- Kopetska O. Artbook as a Version of Niche Edition // Scientific notes of Journalism Institute. – 2014 – Vol.55. – P. 66–69. – Access at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_55_14
- Pidopryhora S. Artbook on the Space of Literature: artistic features // NPDU Scientific Journal. – 2018. – №10. – P. 44–50. – Access at : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/21692/1/Svitlana%20Pidopryhora.pdf>
- Lystvak H. Artist's Book: Terminological Difficulties [Electronic source]. – Access at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dialog_2012_15_18
- Barvenko V. Artbook As a Ground For Creative Students-Designers Experiments // Interdepartmental Scientific and Technical Journal "Technical Aesthetics and Design". – 2012. – Vol. 90. – P. 156–164.
- Polianchuk N. Art-book, Or When Reading Is Not Necessary [Electronic source]. – Access at : <http://www.pogarsky.ru/cgi-bin/foremanel.pl?mod=books&a=books&id=202>
- Lystvak H. Artist's Book: the Problem of Publishing Typology [Electronic source]. – Access at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/lnnbyivs_2012_4_17
- Hryshchenko O. Artist's Book As a Creative Method at Studying Process / Ukrainian Academy. Of Arts. – 2015. – №. 24. – P. 90–98.
- Poharskyi M. Artist's Book As a Basis of a New Cultural Paradigm [Electronic source]. – Access at : <https://syg.ma/@mikhail-pogharskii/kniga-khudozhnika-kak-osnova-novoi-paradigmy-kultury>
- Zahorska K. Book Lunch 07/08. Exhibition catalog. – K., 2008. – 52 p.
- Bylyk A. Nontraditional Book as a Artistic Artefact of Culture of the Early Twentieth Century // MNU Journal. – 2016. – №24. – P. 19–24.
- Selyvanov N. About the Artist's Book and Not Only [Electronic source]. – Access at : <http://www.pogarsky.ru/cgi-bin/foremanel.pl?mod=pages&id=278>
- Tyshkov L. Metabooks-Membrans [Electronic source]. – Access at : <http://www.pogarsky.ru/cgi-bin/foremanel.pl?mod=pages&id=281>
- Andreichuk N. Cultural Semiosis: to Understanding the Books // Philological studies Access at : <http://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/173/164#.XFGittIzbDd>
- Ukrainian Visual Book // Art Arsenal [Electronic source]. – Access at: <https://artarsenal.in.ua/uk/knyzhkovyi-arsenal/year-2017/proekt/ukrayinska-vizualna-knyga/>
- Kharytonenko O. Aupdated NTSU 3017 "Edition. The Main Types. Terms and Definition": achievements and open questions [Electronic source]. – Access at : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13508/1/Kharytonenko%20E..PDF>
- NTSU 3017 "Edition. The Main Types. Terms and Definition" Access at : http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf

The Typological Features of Art Book as a Special Type of Book Content

A. V. Bidun

Abstract. The focus of the article are art books and their observation as non-traditional books in all key approaches and understandings. The ways of their distinction are clarified. All popular definitions for them are analyzed. As a result, the most common mistakes of naming art books are discovered, which shows us general misunderstanding of what this publishing product segment is. All felicitous terms that show us an art book's essence, key features and functions are discovered, as well as definitions that, despite being used in science and media discourses, don't suit well for exhaustive explanation and understanding.

Keyword: *artbook, artis's book, book of art, artistic book.*